

Osztályfőnöki óra

Tanár: — Mai osztályfőnöki óránk feladata az osztály magatartásának és tanulmányi munkájának kiértékelése. Az osztálytitkár számoljon be az elmúlt két hétről.

Az osztálytitkár nyurga kanaszfű. Ebbe az osztályba egyébként csak fiúk járnak. Szarvasmarha-tenyésztő első osztály.

— Nem történt semmi.
— Róznerről sincs jelenteni valód?

— Ja... A Rózner egy kicsit elkésett, ezért a Rákos tanár úr pikkel rá.

— Mi az, hogy pikkel?
— Szóval szúrta.
— De hát, ha joggal, akkor az nem pikkelés.

— Igen. Nem pikkel, hanem szúrta.

— Tovább.
— Az osztályban leszakítottunk egy fogast, és egy plakát hiányzik.

— A virágok?
— Nem öntöztük a virágokat. A tanár főlemeli a hangját.

— Miféle állatgondozó lesz belőletek? Ha a virágnak két hétig nem adtok vizet, még él. De ha egy állatnak, az elpusztul! Addig nem mehetnek le ebédelni, amíg meg nem öntözték a virágokat.

— Folytathatom?
— Folytasd.

— Szemeltünk.
— Látom. Nézzétek meg, mi van Temesvári alatt. Holnap Tamást és Temesvárit elűzték egymás mellől. Tehát más nincs?... Akkor a mai órán kiértékeljük az iskolai, a kollégiumi és a gyakorlati magatartást. Én olvasom a névsort, az osztálytitkár elmondja az osztály véleményét.

— Briják. Ajj föl.

Osztálytitkár: — Magatartás változó. Szorgalom közepes.

Tanár: — Az egyik legproblematikusabb gyerek. A tanács elé viszem.

... Demeter.

Osztálytitkár: — Szorgalom négyes. magatartás négyes.

Tanár: — Neked mi a véleményed magadról?

Demeter: — En úgy gondolom, a magatartásom inkább közepes. Nem érdemlem meg a négyest. (Nagy nevetés.)

— **Tanár:** — Miért haragszol rád?

Gyerekek (súgják): — A szemüveg.

Demeter: — Nem használom a szemüvegemet.

Tanár: — Azért is. És még?... A morgásért. Meg sem hallgatod, mit mondok.

(Az osztályban óriási nevetés. Ketten nem nevetünk csak, a tanár, és én, a vendég. Aztán mi is nevetünk, de nem tudjuk, min.)

— Mit nevettek?
(Gyerekek, egymást nézik, és dölnék a röhögéstől.)

— Jancsi... Mi ez az óriási derülttség?

(A nevetés kissé alábbhagy, de senki sem szól.)

Tanár: (fegyelmetlenül): — Jó... Letelt a két perc, abba hagyhatjátok... Hárssing... Ő a legszorgalmasabb gyerek... Kriszán, állj föl! Mi van a szádban?

— Semmi.

— Mi van a szádban?!

(A gyerekek röhögnek, Kriszán eltája a száját.)

— A nyelvem.

— Akkor jó. Új le... Kiss...

(Az osztálytitkár már régóta nem nyilatkozik. A tanár és a felszólított beszélnek.)

— Kiss, mi a véleményed magadról?

— Mi?

— Mi az, hogy mi?!

— Nem értettem.

— Akkor mondd, hogy tessék. Szorgalomból egykedvet. Miért? Megmondjam? Azért...

Az óra felénél tarthatunk. A hangulat derűs, a tanár, ha teheti, együtt nevet a gyerekekkel, de szinte pillanatonként változik a hangulat. A gyerekek dicséretét vagy dorgálását szívesen, a komikus helyzeteket komolyak váltják föl. Nekem, gyerekekkel való foglalkozásban iáratlanok, alig elviselhető ennyi hullámzás. Erzem magamban a tiltakozást: miért sérthetetlenek a gyerekek, mitől olyan fölényesen kívülállók? Miért csak a tanár viseli meg az óra?

— Hetesi. Ő a legszorgalmasabb. Magatartás ötös. szorgalom...
A gyerekek zúgnak.
— Magológép.
— Nem jó volna mindegyikőtöknek, ha ekkora szorgalommal tanulna?

— Nem is érti, mit tanul.
— De ha nem tanulna ennyit, talán meg is bukna.

— Az biztos — zúgják a gyerekek.
— Kovács. Szorgalom jó. magatartás jó.
— Kivételezés! Kivételezés! — kiabálja az osztály.

— Kovács... Szerinted jó vagy rossz ez az osztályzat?
Kovács hallgat.

Valaki az osztályból: — Kapsz egy tizest, ha azt mondok, rossz.

— Lázár. Magatartás négyes, szorgalom ötös. Meg vagyok veled elégedve. Az általános iskolához képest sokat javítottál.

Osztály: — Mi is. Mi is meg vagyunk elégedve.

Egy nyugalmas perc következik. A gyerekek békésen hallgatnak, a tanár egy kis lélegzetet vesz. Én a fejeket nézem. Kitűnően vágott frizurák, szép fényes hajak. Vajon maguk vágják? Valamennyien ápoltak, az utolsó divatot követik.

— Sörös. Változó magatartás. Volt egy osztályfőnöki figyelmeztetésed a kollégiumi verekedés miatt. Emlékszel? Amikor szétteptél valakinek az ingét. Még gondolkozom rajtad... Szvoboda. Megérdemled magatartásból a jelest?

— Meg.

— Milyen véleménnyel vagy magadról?

— Remek.

— Ne bohóckodj. Miért érdemled meg?

— Mert aktív vagyok. És nagyszerű.

Csöngötnék. Négy gyerek maradt a névsor végéről, holnap, az osztályfőnök szaktárgyán, bonctanórán kerülnek sorra.

Búcsúzáskor a tanár, a gyerekek kiabálják az osztályt. A gyerekek kiabálják a jókedvűket, a tanár, a kicsit megviselt.

— Gyerekek. Ez kötetlen óra. De ennél sokkal jobb magatartást és fegyelmet várok. Viszontlátásra.

Huszonegy kamasz kiáltja, huszonegyféle, hangon.

— A-viszontlátásra!

VATHY ZSUZSA

MUNKAMEGOSZTÁS

VATHY ZSUZSA

Belső-Ázsia tudósa

Emlékezés Prinz Gyulára

Hogy a szegedi tudományegyetem nemzetközileg is ismert, az elsősorban tudományos intézeteinek, vezető professzorainak és tanítványainak köszönhető. Az elmúlt hatvan évben számosan megfordultak itt, és ezek gazdag sorából most dr. Prinz Gyula professzor emlékeztünk, aki 100 évvel ezelőtt, 1882. január 11-én született Rábamolnári kicsinyke faluban. Középiskolai tanulmányait követően a budapesti tudományegyetemen folytatta az ismeretgyűjtést, majd két év után a boroszlói egyetemre került. Itt szerzett egyetemi oklevelet, és kitüntetéssel avatták doktorrá, 1904-ben.

A budapesti tudományegyetemre 1908-ban került, és itt leírta földtanból szerzett magántanári minősítést, majd a pozsonyi egyetemen helyezkedett el, ahol 1918-ban nevezték ki egyetemi tanárrá. Az egyetemmel együtt került 1920-ban Pécsre, és onnan 1945-ben Szegedre. Itt a földrajzi tanszék vezetésére kapott megbízást, és ezt intézetvezetői minőségében nyugdíjba vonulásáig, 1957-ig végezte. Az egyetem vezetéséből is kivette részét, volt dékánja és prodekanja.

Fő kutatási területének Belső-Ázsiát tekinthetjük, többször vezetett kutatóexpedíciót a Tien-

san-hegységbe, amely a Szovjetunió és Kína területén van: szélessége 300 km, hossza legalább a nyolcszorosa. A 4 és 5 ezer méter magas hegységek gyakoriak, és a legmagasabb csúcsa, a Győzelem-csúcs 7439 méter. A kínai oldal legmagasabb pontja a Han-Tengri, hétezer méterrel. Emellett végzett kutatásokat Skóciában és Izlandon. Igen gazdag munkásságát számos tudományos cikk és szakkönyv örökíti meg. Első könyve 1911-ben jelent meg, *Ázsia szívében* címmel. Foglalkozott városföldrajzi tanulmányokkal, kötetben jelentette meg Európa természeti földrajzát, és a szakember felkészültségével részletesen elemzi Belső-Ázsia nagy hegyét, a *magas Tiensan* című munkájában (1939). Foglalkozott a hat világrész földrajzával. Igen figyelemreméltó munkát jelentett meg 1954-ben, amelyben a földrajzi és a természeti adottságok szerepét taglalja a városépítésben. Igen érdekes, de máig nem bizonyított az ország domborzatának földszármazástani magyarázata. Szerinte, ez az ún. *Tisia-elmélet*, a Nagy-Alföld valamikor óriási hegység volt, és annak megmaradt kitérőmlése a jelenlegi Kárpátok.

Számos tudományos és társadalmi szervezetnek volt vezető

tisztviselője. Megkapta a *Kitüntetés*, a *Lóczy*, és a *József Attila-emlékérmet*, a *Munka Érdemrendjét*. Az MTA levelező tagja 1935-ben választotta.

Dr. Prinz Gyula 12 évig állt a szegedi egyetem szolgálatában, és kedvelt tudományával, Magyarországon geográfiai szintézisével szinte haláláig foglalkozott. Patriárkai kort ért meg — 1974-ben halt meg, 92 éves korában —, ami keveseknek adatik meg. Sokan összesen nem élik meg annyit, amennyit ő a tudomány szolgálatában eltöltött. Településföldrajzi és városmorfológiai (városalkatan) munkássága korának elsődleges kezdeményezői sorába emeli, és erről a tényről külföldön megjelent publikációi is tanúskodnak. Mindig legjobb tudása és felkészültsége szerint cselekedett. *Alkotó tevékenységének ma is él sok tanúja, munkássága pedig tanúskodó tanúja annak a gazdag életűnek, amelyre nemzetközi kötelességgel tekintünk vissza.*

Természettudományos világképpünk pallérozásának nagy tudósa és pedagógusa volt dr. Prinz Gyula, akinek útmutatása, kritikái szelleme elevenen él ma is a hazai földrajz- és földtantudományban.

BÁTYAI JENŐ

„Elemzem, ábrázolom, gúnyolom...”

Hetvenöt éve született Kolozsvári Grandpierre Emil

Amikor Bertha Bulcsu tíz esztendeje interjút készített vele, gondosan összeszámolta, hány könyve jelent meg a beszélgetésig. Harminchét. Kolozsvári Grandpierre Emil azóta is mérhetetlen buzgalom alkotó, bizonyára ötven felé jár könyveinek száma. Nagyjából annyi, ahány éve megkezdte írói működését.

Első műve, a Rosta, önéletrajzi regényfolyamának kezdete, pontosan ötven esztendeje, 1932-ben jelent meg. Önéletrajzi sorozatát azóta sem szakasztotta meg: a legújabb, az Arnyak az alagútban, tavaly került ki műhelyéből. Bizonyára legmaradandóbb vállalkozása, amelyre leginkább illik önvallomása: „Csaknem valamennyi írásomban a sajátos magyar életformát elemzem, ábrázolom, gúnyolom vagy leírom. Ennek az életformának... legjellemzőbb vonása a beteg valóságérzés.” Az úgynevezett régi, úri középosztály életformáját elemzi, gúnyolja ki — vallo-mása ezzel a kiegészítéssel értendő.

Kolozsvári Grandpierre Emilre nemcsak a termékenység, a szorgalom, a műfaji gazdagság is legalább annyira jellemző. Írt irodalmi, nyelvezeti tanulmányokat, meséket, elbeszéléseket, humoreszeket, satírákat, s műfordítói munkát is végzett. Racionális elme, stílusa célratoró, világos, szereti a gúnyt, az éles vitát. A hetvenes évekből igen emlékeztető az a valóságos hadjárata, amelyet a magyar nyelv védelmében folytatott a *Kritikában*, s könyveiben (Négy-öt magyar összehajol, Herder árnyékában). A negyvenes évek végéig

volt egy irodalmi elismerés, a Baumgarten-díj — kétszer is megkapta. Később József Attila-díjjal, 1980-ban pedig Kossuth-díjjal tüntették ki. A csillagszemű, a Doktor Csibráky szerelmei, a Tegnapi, s annyi más nevezetes regény életélvező, pajkos, törhetetlen alkotója.

Sokan — a fiatalabbak — a fekete bula című tolvajnyelvi elbeszéléséről ismerik. Sokat veszettek: Kolozsvári Grandpierre Emil, a hetvenöt éves fiatalember, századunk egyik legjelesebb magyar írója. Még apró karcolataiban, humoreszkjeiben is.

Január 15-én, születésnapján, méltán ünnepeljük.

GYŐRI LÁSZLÓ

Virág kartárs, a káder

Virág kartárs egy napon kevesnek érezte, hogy ő egyszerű dolgozó. Elhatározta, hogy előlép káderré. Mert kádernek lenni szebb is, jobb is. Így vélekedett Virág kartárs. Egy darabig fontolgatta, hogy, s mint fogjon hozzá. Aztán úgy döntött, hogy erzsébetvárosi tájszólás helyett eszentül népiesen fog beszélni. Izesen, zamatosan, mintha minden szavát töröl metszették volna. S mivel éppen akkoriban helyezték át, új munkahelyére ekként köszöntött be:

— Jó napot kívánóok, eettársak.

Ez az „eettársak” különösen tetszett, mert elvtárs sok van, de eettárs kevés. Főfigyelt rá a vállalat minden vezetője, fő a kollégák, de legfőként a káderes. Ebben nincs is semmi csodálatos, hiszen a vállalatban csupa budapesti tájszólást beszéltek. Felüldült a lélek, ha Virág kartárs megszólalt. Ő pedig látta ezt, és gyakran beszélt. Kiváltképp termelési értekezleteken hallatta hangját. Többnyire ilyen tanácsokat adott:

— Az ömbör törmöljön. Törmöljön minél többet. Ohun az igazság!

Fehérné, a káderes, hetek óta törte a fejét. Nem helyes politika, ha egy ilyen tősgyökeres káder alantás munkát végez a könyvelésben. Az ilyennek több dukál. A vállalatnál nem volt üresedésben fontosabb beosztás. Várni pedig nem akart. Szerencsére, egy termelőszövetkezetbe főkönyvelőt kerestek. Fehérné behívta magához Virág kar-

társat, s fölöttébb ravaszul megkérdezte tőle:

— Fejlett könyvelő vagy?

— Könyvelni, azt szipón tudok — válaszolt Virág kartárs őszintén.

Ez a kijelentés megnyugtatta Fehérné. Virág pedig harmadnap jelentkezett a községi Táncsics Termelőszövetkezetnél. Egy darabig könyvelt, igen szipón. Megszerette mindenki, habár a parasztnak nem mindig értették meg a beszédét. Találgatták is sűrűn, milyen vidékről való. Végül abban egyeztek meg, hogy ahogyan gőcséji. Ott ugyanis egyikük sem járt.

Virág eettárs pedig örült az előléptetésnek, örült a szép fizetésnek. És elhatározta, hogy a legközelebbi értekezleten egy jeles fölszólással rója le a hátlját. A beszámoló alatt figyelt, jegyzetelt, aztán szót kért.

— Még többöt köll törmölni, eettársak! — mondta. — Ekkö mög akkö, hogy a hibákat kikküszöböljük szipón. Hogy mást ne mondjak, asse jó, hogy a búzaföld egy tagban van. Egy kicsinyég több tag kellene. Mer ha a tagságot szaporíjjuk, mindgyárt növekszik a tömörülés. Asse ártana aztán, ha merészebbön kísérletöznénk. Hogy mást ne mondjak, miért ne vetnénk tökök a búza közébe? Ne mönjön kárba a sorköz.

Nagyon kiváló felszólalás volt. Ehhez fogható még nem hallottak Köszögön. Aztán elhangzott a válasz. Abban is akadt egy-két olyan mondat, amilyenhez fogható Virág eettárs sem hallott még életében.